

Критериуми за Дестинации на Глобалниот совет за одржлив туризам

**Верзија 2.0
6 декември 2019**

СО

Индикатори за успешност и Целите за одржлив развој

Официјално одобрени од Работната група за меѓународни стандарди на ГСОТ и официјално усвоени од страна на Управниот одбор на ГСОТ, како прва ревизија на Критериумите за дестинации на ГСОТ според условите на подзаконските акти на ГСОТ

© The Global Sustainable Tourism Council, 2019, All Rights Reserved

The Global Sustainable Tourism Council

PO Box 96503 - #51887

Washington, DC 20090 USA

info@gstcouncil.org

www.gstcouncil.org

Вовед

Критериумите на Глобалниот совет за одржлив туризам (ГСОТ) се создадени за да се постигне заедничко разбирање за одржливиот туризам. Критериумите за дестинации на ГСОТ – неформално познати како „ГСОТ-Д“ го претставуваат минимумот кон кој треба да се стреми секоја дестинација. Тие се организирани околу четири главни теми: одржливо управување, социо-економско влијание, културолошко влијание и влијание врз животната средина. Истите се апликативни во целокупниот туристички сектор.

Критериумите на ГСОТ се развиени и ревидирани, истовремено стремејќи се кон придржување до Кодексот за поставување стандарди на ISEAL Алијансата, признато тело кое дава насоки за меѓународни норми за развој на стандарди за одржливост во сите сектори. Последната ревизија на ГСОТ-Д е направена во 2019 врз основа на две консултативни сесии со засегнатите страни. Сите информации за изготвувањето на Критериумите и плановите за идни ревизии се достапни на веб-страницата: www.gstcouncil.org.

За што се наменети Критериумите?

Употребата на Критериумите за дестинации на ГСОТ меѓу другото го вклучува и следново:

- Служат како основа за сертифицирање на одржливоста
- Служат како основни насоки за дестинациите кои сакаат да станат поодржливи
- Им помагаат на потрошувачите да идентификуваат вистински дестинации за одржлив туризам
- Служат како заеднички именител за медиумите во препознавање на дестинациите и во информирање на јавноста за нивните напори за одржливост
- Им помагаат на програмите за сертификација и на другите доброволни програми на ниво на дестинации да се осигураат дека нивните стандарди ја исполнуваат широко-прифатената основа
- Им нудат на програмите на владиниот, невладиниот и приватниот сектор почетна точка за развој на услови за одржлив туризам
- Служат како основни насоки за институциите за образование и обука, како што се училиштата и факултетите за туризам
- Демонстрираат лидерство кое ги поттикнува останатите да дејствуваат.

Критериумите укажуваат на тоа што треба да се направи, а не како да се направи или пак, дали целта е постигната. Таа улога ја имаат индикаторите за успешност, релевантните едукативни материјали и пристапот до алатки за имплементација. Сите тие се незаменливо дополнување на Критериумите на ГСОТ.

За кого се наменети критериумите?

ГСОТ-Д се дизајнирани за дестинациите¹. Критериумите не се однесуваат на едно единствено тело, туку тие се однесуваат на одредено место кое може да се идентификува како единствено. Критериумите

¹ Дестинација е дефинирана од Светската организација за туризам (UNWTO) како: „Физички простор со или без административни и / или аналитички граници во кои посетителот може да помине преку ноќ. Тоа е кластер (локација) на производи и услуги и активности и искуства долж ланецот на вредности на туризмот и основна единица за анализа на туризмот. Дестинација вклучува различни засегнати страни и може да се мрежира за да формира поголеми дестинации“.

едноставно бараат опишаната состојба да се однесува на таа дестинација, без оглед на тоа кое тело е одговорно за неа или како и од кого се спроведува некоја одредена активност. Опсегот на ГСОТ-Д е широк и Критериумите може да се применат на широк спектар на дестинации. Дестинациите може да бидат во кој било дел од светот и од кој било вид (на пр. урбани, рурални, планински, крајбрежни или мешани). Критериумите можат да се однесуваат на големи дестинации (на пример, големи градови или региони), но и на мали (на пр. национални паркови, кластери на локални заедници, итн.).

Додека ГСОТ-Д се однесуваат на местото, а не на телото, многу од критериумите сепак може да бидат земени и применети од страна на организација за управување со дестинација која е одговорна за координиран пристап кон одржлив туризам во рамките на дестинацијата (ДМО). Постоенето на таква организација е централен услов на ГСОТ-Д, како што е пропишано во Критериумот А1. Треба да се напомене дека таквата организација не е неопходно да биде локална самоуправа или тело од јавниот сектор, туку во истата се бара вклученост на јавниот и приватниот сектор.

Некои од критериумите се однесуваат на претпријатија. Тие можат да бидат во форма на индивидуални бизниси, но и во форма на капацитети, дејности и друштва. На пример, тие би можеле да вклучуваат музеи, фестивали, јавни згради и споменици, а не само комерцијални бизниси, како што се хотели или атракции за кои се плаќа.

Индикатори за успех и Целите за одржлив развој (ЦОР)

Индикаторите за успех претставени овде се дизајнирани да дадат насоки за мерење на усогласеноста со Критериумите. Намерата не е тие да се конечен или сеопфатен сет на критериуми, туку истите треба да им обезбедат на корисниците на ГСОТ-Д пример за издржан сет на критериуми за развој на нивните сопствени сетови на индикатори. Индикаторите за успех во основа нудат предложена листа на околности, фактори, евиденција/докази и активности што треба да се бараат во дестинацијата во процесот на проценка на усогласеноста со Критериумите.

Примената на критериумите ќе и помогне на дестинацијата да придонесе кон остварување на Агендата 2030 за одржлив развој и 17-те Цели за одржлив развој. За секој од критериумите, идентификувана е една или повеќе од 17-те цели за одржлив развој, на кои тој критериум најмногу се однесува.

Јазик и преводи

Англискиот јазик е официјален јазик на Критериумите на ГСОТ и нивниот поврзан систем. Преводите на други јазици што се појавуваат на веб-страницата на ГСОТ или на друго место треба да се користат за обука и подигање на свесност и не се овластени за употреба во технички програми, вклучувајќи сертификација и акредитација, освен кога тоа е предвидено со формална спогодба помеѓу ГСОТ или овластеното тело за акредитација и сопственикот на стандардот и/или тело за сертификација. Во случај на овластена употреба на јазик различен од англискиот, при секое сомневање за толкувањето на Критериумите треба да се направи навраќање на официјалната верзија на англиски јазик.

Преоден период

Преодните периоди за замена на Критериумите за дестинации на ГСОТ в.1.0 со ГСОТ в.2.0 се засноваат на функционалноста, на следниот начин:

- За донесување политики, обуки и други цели кои не се поврзани со сертифицирање, верзијата в.2.0 стапува во сила веднаш по објавувањето
- Оние кои веќе поседуваат стандарди за дестинација / заедница, признаени од ГСОТ, ќе имаат период од две години за да се усогласат со новиот ГСОТ в.2.0, до 31 декември 2021 година.

Доколку сакаат, тие можат да го прилагодат својот стандард на ревидираната верзија и порано, но тоа не треба да биде подоцна од 30 јуни 2021 година, со цел да се даде време за сите потребни прилагодувања според ревизијата на ГСОТ за усогласеноста на тие измени

- Телата за сертификација кои биле акредитирани да сертифицираат дестинации според ГСОТ Критериумите за дестинации в.1.0, мора да ја имаат ревидираната верзија в.2.0 целосно интегрирана во системот за сертификати, со евиденција за претходна примена на истата, до 31 декември 2021 година. Нивното нормално одржување на акредитираниот статус нема да биде одложено за време на преодниот период. Новите кандидати за акредитација по декември 2019 година мора да осигурат дека користат ГСОТ в.2.0, или ГСОТ признат стандард што е еквивалентен на в.2.0, пред да поднесат апликација за акредитација.

Ревизија на ГСОТ Критериумите

Верзијата (в.2.0) е формално усвоена од Одборот на директори, како конечна верзија на Критериумите за дестинации на ГСОТ (ГСОТ-Д), од 6 декември 2019 година.

Оваа верзија на Критериумите за дестинација на ГСОТ (в.2.0) е прва ревизија од нивното официјално објавување во декември 2013 година. ГСОТ ќе спроведува периодични ревизии на не помалку од пет години по претходната ревизија за да утврди дали сегашната верзија останува релевантна и дали и кога треба да започне официјалниот процес на ревизија. Следната ваква ревизија најверојатно ќе се спроведе околу декември 2024 година. Во ГСОТ добредојдени се сите забелешки кои се однесуваат на Критериумите, кои може да се достават во секое време преку делот Criteria на www.gstcouncil.org. Доколку забелешките обезбедат доказ дека е потребно да се изврши ревизија порано од декември 2024 година, ГСОТ може да спроведе ревизија и порано.

Структура на Критериумите

Критериумите се поделени во четири дела, од кои секој дел содржи две или три поделби, на начин на кој што е прикажано подолу. Редоследот на деловите и нивните поделби не е индикатор за важноста на темите.

<p>ДЕЛ А: Одржливо управување</p> <p>А(а) Структура и рамка на управување</p> <p>А(б) Вклучување на засегнатите страни</p> <p>А(в) Управување со притисоци и промени</p>	<p>ДЕЛ В: Културна одржливост</p> <p>В(а) Заштита на културното наследство</p> <p>В(б) Посета на културни локалитети</p>
<p>ДЕЛ Б: Општествено-економска одржливост</p> <p>Б(а) Обезбедување на придобивки за локалната економија</p> <p>Б(б) Општествена благосостојба и влијанија</p>	<p>ДЕЛ Г: Одржливост на животна средина</p> <p>Г(а) Заштита на природното наследство</p> <p>Г(б) Управување со ресурси</p> <p>Г(в) Управување со отпад и емисии</p>

ГСОТ Критериуми за дестинации в.2.0

Критериуми	Индикатори	ЦОР
ДЕЛ А: Одржливо управување		
<u>A(a) Управувачка структура и рамка</u>		
<p>A1 Одговорност за управување со дестинацијата</p> <p>Дестинацијата има ефективна организација, оддел, група или совет одговорен за координиран пристап кон одржлив туризам, со инволвираност на приватниот, јавниот и граѓанскиот сектор. Оваа група има дефинирана одговорност, надзор и имплементирачки капацитети за управување со социо-економските, културните и еколошките прашања. Групата е соодветно финансирана, во процесот на управување со дестинацијата работи со различни тела, има пристап до доволен број на вработени (вклучително и персонал со искуство од областа на одржливост) и следи принципи на одржливост и транспарентност во своето работење и трансакции.</p>	<p>А. Документиран доказ што покажува релевантен состав и одговорности на групата.</p> <p>Б. Финансиски план и буџет кој ги прикажува тековните и идните извори на финансирање</p> <p>В. Доказ за поврзаност и соработка со други органи/тела.</p> <p>Г. Евиденција за вработени на неопределено време и хонорарен персонал при што е назначено нивното релевантно искуство.</p> <p>Д. Менаџерски насоки и процеси кои демонстрираат свесност и придржување кон принципите на одржливост и транспарентност во работењето и склучувањето договори.</p>	
<p>A2 Стратегија и акциски план за управување со дестинација</p> <p>Дестинацијата има воспоставено и имплементира повеќегодишна стратегија и акциски план за дестинација кои се јавно достапни, одговараат на големината на дестинацијата, изготвени се со ангажирање на релевантни засегнати страни и се засновани на принципи на одржливост. Стратегијата вклучува идентификација и проценка на туристичките потенцијали и ги зема предвид социо-економските, културните и еколошките проблеми и ризици. Стратегијата се однесува и влијае на</p>	<p>А. Објавен документ во кој се дадени тековната стратегија и акција за дестинација</p> <p>Б. Стратегијата / планот е јасно видлив и достапен преку Интернет.</p> <p>В. Докази/евиденција за консултации со засегнатите страни во развојот на планот (состаноци и сл.)</p> <p>Г. Стратегијата и акцискиот план се повикуваат на принципите за одржливост и содржат проценка на потенцијалите, проблемите и ризиците.</p>	

<p>пошироката политика и дејствување за одржлив развој на дестинацијата.</p>	<p>Д. Конкретна поврзаност на стратегијата/акцискиот план со пошироката политика за одржлив развој (вклучувајќи спроведување на SDGs), и обратно.</p>	
<p>A3 Мониторинг и известување</p> <p>Дестинацијата спроведува систем за мониторинг и реагирање на социо-економските, културните и еколошките проблеми и влијанија кои произлегуваат од туризмот. Активностите и резултатите континуирано се следат, проценуваат и јавно се објавуваат. Мониторинг системот се ревидира периодично.</p>	<p>А. Идентификувани се специфични мерливи социо-економски, културни и еколошки индикатори и цели.</p> <p>Б. Мерења соодветни на овие индикатори, при што резултатите се евидентираат и објавуваат најмалку на годишно ниво.</p> <p>В. Писмена евиденција/доказ за следењето и известувањето за активностите и резултатите.</p> <p>Г. Претходни ревизии на мониторинг системот и распоред за идни ревизии</p>	
<p><u>A(б) Вклученост на засегнатите страни</u></p>		
<p>A4 Вклученост на претпријатија и одржливи стандарди</p> <p>Дестинацијата редовно ги информира претпријатијата поврзани со туризмот за прашањата поврзани со одржливост и ги охрабрува и поддржува во напорите за зголемување на одржливоста во нивното работење. Секогаш кога е можно, дестинацијата промовира усвојување на стандарди за одржливост, промовирајќи примена на стандарди препознаени од ГСОТ-И и акредитирани шеми за сертификација на ГСОТ-И. Дестинацијата објавува список на претпријатија сертификирани како одржливи.</p>	<p>А. Евиденција/доказ за редовна комуникација по прашања поврзани со одржливост со деловните субјекти поврзани со туризмот (медиуми, состаноци, директен контакт итн.)</p> <p>Б. Поддршка и совети за одржливост на бизнисите поврзани со туризам – достапни и промовирани.</p> <p>В. Број и процент на бизниси сертификирани според стандардите за одржливост на туризмот (и ГСОТ признати / акредитирани), со цели за поширок опфат.</p> <p>Г. Евиденција/доказ на промоција на програми за сертификација.</p> <p>Д. Список на сертификирани претпријатија поврзани со туризмот, редовно ажуриран.</p>	

<p>A5 Вклученост на локалното население и повратни информации</p> <p>Дестинацијата овозможува и промовира учество на јавноста во одржливото планирање и управување со дестинациите. Аспирациите, загриженоста и задоволството на локалните заедници од одржливоста на туризмот и управувањето со дестинациите редовно се следат и јавно се објавуваат, а се преземаат активности како одговор на нив. Дестинацијата има систем за подобрување на локалното разбирање на можностите и предизвиците во одржливиот туризам, како и систем за градење на капацитетот на заедниците да одговорат на тие можности и предизвици.</p>	<p>А. Доказ за унапредување и олеснување на учеството на јавноста во планирањето/управувањето на дестинацијата.</p> <p>Б. Информации за видот и степенот на таквото учество.</p> <p>В. Анкетирање на жители и други систематски механизми за повратни информации кои опфаќаат проблеми со туризмот.</p> <p>Г. Евиденција на преземени активности како одговор на повратните информации добиени од жителите.</p> <p>Д. Обезбедена програма за информации, едукација и обука за туризам за жителите.</p>	
<p>A6 Вклученост на посетителите и повратни информации</p> <p>Дестинацијата има систем за следење и јавно известување за задоволството на посетителите од квалитетот и одржливоста на дестинацијата и, доколку е потребно, за реагирање. Посетителите се информирани за проблемите со одржливоста на дестинацијата и начинот на кој тие можат да придонесат за нивно надминување.</p>	<p>А. Анкетирање на посетителите (и други механизми за повратни информации) – се спроведуваат и објавуваат.</p> <p>Б. Анкетите и повратните информации вклучуваат реакција на посетителите на прашања за одржливост.</p> <p>В. Евиденција на преземени активности како одговор на наодите од прашалниците / повратните информации од посетителите.</p> <p>Г. Примери на информации за посетители кои опфаќаат прашања поврзани со одржливоста и како да одговорат на нив.</p>	
<p>A7 Промоција и информирање</p> <p>Материјалот за промоција и информации за посетителите за дестинацијата е точен во однос на неговите производи, услуги и тврдења за одржливост. Маркетинг пораките и другите комуникации ги рефлектираат вредностите и пристапот на дестинацијата за одржливост и со почит ги</p>	<p>А. Тековни информации и промотивен материјал со соодветна содржина.</p> <p>Б. Воспоставен е процес за проверка на точноста и соодветноста на промоцијата на дестинацијата и информациите.</p>	

<p>третираат локалните заедници и природните и културните ресурси.</p>	<p>В. Докази за спроведени консултации со локалните заедници и тела за животна средина и култура во врска со содржината и доставувањето на информации.</p>	
<p><u>A(в) Управување со притисоци и промени</u></p>		
<p>A8 Управување со обемот на посетители и активности</p> <p>Дестинацијата има систем за управување со посетители кој редовно се ревидира. Се презема акција за следење и управување со обемот и активностите на посетителите, како и нивно намалување и зголемување според потребите во одредени периоди и на одредени локации, на тој начин балансирајќи ги потребите на локалната економија, заедницата, културното наследство и животната средина.</p>	<p>А. Стратегијата за управување со дестинацијата и акцискиот план го земаат предвид сезонскиот карактер и распространување на посетите.</p> <p>Б. Се следи варијацијата на обемот на посетители во текот на целата година, вклучително и на најпосетуваните локации.</p> <p>В. Ефектите од обемот и активностите на посетителите се идентификуваат преку набљудување и повратни информации од заедницата и засегнатите страни.</p> <p>Г. Преземени активности за управување со тековите и влијанијата на посетителите.</p> <p>Д. Маркетинг стратегијата и изборот на целните пазари ги земаат предвид моделите на посета, влијанието на активностите и потребите на дестинацијата.</p>	
<p>A9 Прописи за планирање и контрола на развојот</p> <p>Дестинацијата има насоки за планирање, регулативи и/или политики кои ја контролираат локацијата и природата на развојот, бараат проценка на влијанието врз животната средина, економското и социо-културното влијание и интегрираат одржливо користење на земјиштето, одржлив дизајн, градба и рушење. Прописите се однесуваат и на работењето, вклучително и изнајмување на имот и концесии за туристички цели. Упатствата, регулативите и политиките се креирани со</p>	<p>А. Одредените политики / регулативи / упатства кои го контролираат развојот се документирани и идентификувани според насловот и датумот.</p> <p>Б. Поставени се барања за проценка на влијанието, кои опфаќаат влијанија врз животната средина, економските и социо-културните вредности, во доволен обем за да ги опфатат и долгорочните проблеми за дестинацијата.</p>	

<p>учество на јавноста и истите се соопштени на пошироката јавност и ставени во сила.</p>	<p>В. Одредени се регулативи за изнајмување на имот и работа со туризам, со доказ за нивната примена и спроведување.</p> <p>Г. Докази за учество на јавноста во развојот на политики / регулативи / упатства.</p> <p>Д. Докази за консултација и согласност од локалното население или малцинските етнички групи кога се предлага или кога се случува развој на туризмот на нивните територии.</p> <p>Ѓ. Евиденција за соопштување и спроведување на политиките / регулативите / насоките, во фазите на планирање, развој и спроведување.</p>	
<p>A10 Прилагодување на климатските промени</p> <p>Дестинацијата идентификува ризици и можности поврзани со климатските промени. Стратегиите за прилагодување на климатските промени се спроведуваат за одредување локација, дизајнирање, развој и управување со туристички капацитети. Информации за предвидените климатски промени, поврзаните ризици и идните услови се обезбедуваат за жителите, деловните субјекти и посетителите.</p>	<p>А. Стратегијата за управување со дестинацијата и акцискиот план ги идентификува и адресира климатските проблеми.</p> <p>Б. Регулативите, упатствата и урбанизацијата за развој на туризмот и активностите ги опфаќаат и последиците од климатските промени.</p> <p>В. Проценка на климатскиот ризик, која ги покрива тековните и идните ризици – е преземена и јавно достапна.</p> <p>Г. Евиденција на процесот на разгледувањена влијанието врз локалните екосистеми и придонесот на истите кон адаптацијата на климатските промени.</p> <p>Д. Информации за климатските промени што се јавно достапни.</p>	
<p>A11 Управување со ризици и кризи</p> <p>Дестинацијата има план за намалување на ризикот, управување со кризи и реагирање при итни случаи што е соодветен на дестинацијата. Клучните елементи се соопштуваат на жителите, посетителите и претпријатијата. Определени се постапки и</p>	<p>А. Документиран план за намалување на ризикот, управување со кризи и реакција при итни случаи за туризам во дестинацијата.</p> <p>Б. Планот препознава широк спектар на ризици, вклучувајќи природни непогоди, тероризам,</p>	

<p>ресурси за спроведување на планот и истиот редовно се ажурира.</p>	<p>здравство, осиромашување на ресурсите и други ризици соодветни за локацијата.</p> <p>В. Комуникациски процедури идентификувани за употреба за време на итен случај и по итен случај.</p> <p>Г. Програма за локално споделување на информации и обука за управување со ризици и кризи.</p>	
---	--	--

ДЕЛ Б: Социо-економска одржливост

Б(а) Обезбедување локални економски придобивки

<p>В1 Мерење на економскиот придонес на туризмот</p> <p>Директниот и индиректниот економски придонес на туризмот во економијата на дестинацијата се следи и јавно се објавува. Соодветни мерки може да вклучуваат нивоа на обем на посетители, потрошувачка на посетители, вработување и инвестиции и евиденција за дистрибуција на економските придобивки.</p>	<p>А. Програма за прибирање економски податоци.</p> <p>Б. Годишни извештаи за директен и индиректен економски придонес на туризмот во дестинацијата.</p> <p>В. Податоци кои опфаќаат низа индикатори на економско влијание (на пр. обем, потрошувачка, вработување, инвестиции и распределување на економска корист во дестинацијата).</p>	
<p>Б2 Пристојна работа и можности за кариерен развој</p> <p>Дестинацијата ги охрабрува и поддржува можностите за кариера и обука во туризмот. Туристичките претпријатија на дестинацијата се обврзуваат да обезбедат еднаква можност за локално вработување, обука и унапредување, безбедна и сигурна работна околина и заработка за сите.</p>	<p>А. Обезбедување релевантни програми / курсеви за обука и стекнување вештини, достапни на локално ниво.</p> <p>Б. Изјави за посветеност на туристичките претпријатија за обезбедување пристојна работа / можности за кариера.</p> <p>В. Обука и можности за вработување промовирани и преземени од локалното население, вклучително и жени, млади луѓе, малцинства и лица со посебни потреби.</p> <p>Г. Канали за проверка на работните услови и примање / справување со поплаки (на пр. вклучување на синдикатите).</p>	
<p>Б3 Поддршка на локалните претприемачи и фер трговија</p> <p>Дестинацијата го охрабрува задржувањето на туристичката потрошувачка во локалната економија преку поддршка на локалните претпријатија, синџири на снабдување и</p>	<p>А. Совети, финансии или друга поддршка - достапни во дестинацијата за малите и средни претпријатија поврзани со туризмот.</p> <p>Б. Помош за пристап до пазарот за локалните МСП поврзани со туризмот.</p>	

<p>одржливо инвестирање. Промовира развој и набавка на локални одржливи производи кои се базираат на принципи на фер трговија и кои ја отсликуваат природата и културата на областа. Овие може да вклучуваат храна и пијалоци, занаети, изведбени уметности, земјоделски производи, итн.</p>	<p>В. Акција за поттикнување и помагање на локалните туристички претпријатија за набавка на стоки и услуги на локално ниво.</p> <p>Г. Иницијативи за да им се помогне на локалните земјоделци, занаетчи и производителите на храна да се вклучат во вредносниот синџир за туризам.</p> <p>Д. Локалните производи и занаети се идентификуваат, промовираат и се достапни за продажба на посетителите на дестинацијата.</p>	
--	---	--

Б (б) Социјална благосостојба и влијанија

<p>Б4 Поддршка за заедницата</p> <p>Дестинацијата има систем, кој им овозможува и ги поттикнува претпријатијата, посетителите и јавноста, на одговорен начин да придонесат во иницијативите на заедницата и одржливоста.</p>	<p>А. Охрабрена и олеснета е поддршката за локалната заедница и иницијативите за одржливост од страна на локалните туристички претпријатија.</p> <p>Б. Постојат и се промовираат програми за посетителите да ги поддржуваат локалните заедници и иницијативите за одржливост.</p> <p>В. Волонтирањето и ангажирањето на заедницата не вклучува упад или експлоатација.</p>	
<p>Б5 Спречување на експлоатација и дискриминација</p> <p>Дестинацијата ги поддржува меѓународните стандарди за човекови права. Има закони, практики и воспоставен кодекс на однесување за спречување и известување за трговија со луѓе, модерно ропство и комерцијална, сексуална или која било друга форма на експлоатација, дискриминација и вознемирување на или против секого, особено деца, адолесценти, жени, ЛГБТ и други малцинства. Законите и воспоставените практики јавно се соопштуваат и спроведуваат.</p>	<p>А. Упатување (назив, датум) на посебни закони што се однесуваат на дестинацијата во врска со човековите права, експлоатација, дискриминација и вознемирување.</p> <p>Б. Докази/Евиденција за известување и примена на горенаведените закони и соодветните добри практики (вклучително и на туристичките претпријатија и посетителите).</p> <p>В. Редовно спроведување на анализа на ризици и влијанија врз човековите права, вклучително и трговија со луѓе, модерно ропство и работа на деца.</p> <p>Г. Дестинацијата и клучните учесници во туризмот се потписници на Кодексот на</p>	

	однесување за заштита на децата од сексуална експлоатација во патувањето и туризмот.	
<p>Б6 Права на сопственост и користење</p> <p>Законите и регулативите во врска со правата на имот и аквизициите се документирани и се спроведуваат. Тие се во согласност со комуналните и домородните права, обезбедуваат јавни консултации и не овластуваат за преселување без претходна бесплатна и информирана согласност и фер и праведен надомест. Законите и прописите исто така ги штитат правата на корисниците и пристапот до клучните ресурси.</p>	<p>А. Упатување (назив, датум) на посебни закони што се однесуваат на дестинацијата во врска со правата на сопственост и аквизиција како и права на корисници и пристап до ресурси.</p> <p>Б. Упатување во горенаведените закони кон комунални и домородни права, јавни консултации и раселување.</p> <p>В. Докази за спроведување на горенаведените закони во контекст на развој и активности на туризмот.</p> <p>Г. Докази/Евиденција за консултации во заедницата, согласност и компензација.</p>	
<p>В7 Сигурност и безбедност</p> <p>Дестинацијата има систем за набљудување, спречување, јавно известување и реакција на криминални, безбедносни и здравствени опасности, што одговара на потребите и на посетителите и жителите.</p>	<p>А. Безбедносните и здравствените услуги се добро воспоставени и активни во дестинацијата.</p> <p>Б. Потребите на посетителите се идентификуваат и адресираат при испорака на безбедносни и здравствени услуги.</p> <p>В. Направен е преглед на туристичките капацитети за усогласеност со стандардите за безбедност и хигиена.</p>	
<p>Б8 Пристап за сите</p> <p>Онаму каде што е тоа можно, локалитетите, објектите и услугите, вклучително и оние од природно и културно значење, се достапни за сите, вклучително и лица со посебни потреби и други лица кои имаат специфични барања за пристап или други посебни потреби. Онаму каде локалитетите и објектите не се достапни, пристапот се овозможува преку дизајнирање и спроведување решенија што ќе го земат предвид интегритетот на локацијата и ќе предложат разумни</p>	<p>А. Постојење на било какви прописи и стандарди кои се однесуваат на објекти и услуги.</p> <p>Б. Доследна примена на стандардите за пристапност во јавните објекти.</p> <p>В. Податоци за обемот / уделот на локалитетите и објектите што се достапни за посетителите.</p> <p>Г. Докази/Евиденција на програми за подобрување на пристапот за луѓе со различни пристапни потреби.</p>	

<p>модификации, кои можат да се постигнат, за лица со барања за пристап</p> <p>Информациите за пристапноста на локалитетите, објектите и услугите се јавно достапни.</p>	<p>Д. Информациите за пристапност се вклучени во комуникациите за дестинацијата како целина.</p> <p>Ѓ. Податоци за пристапност се вклучени во информациите за посетителите за клучните локалитети.</p>	
--	--	--

ДЕЛ В: Културолошка одржливост

В (а) Заштита на културното наследство

<p>В1 Заштита на културните добра</p> <p>Дестинацијата има политика и систем за проценка, рехабилитација и зачувување на културните добра, вклучително и изградено наследство и културни пејзажи.</p>	<p>А. Списоци на културни добра, вклучувајќи проценка и индикација за ранливост.</p> <p>Б. Програма за рехабилитација и зачувување на добрата.</p> <p>В. Механизми за користење на приходи од туризам за поддршка на зачувувањето на културните добра.</p>	
<p>В2 Културни артефакти</p> <p>Дестинацијата има закони што регулираат соодветна продажба, трговија, изложување или подарување на историски и археолошки артефакти. Законите се спроведуваат и јавно се соопштуваат, вклучително и на туристичките претпријатија и посетителите.</p>	<p>А. Посочување на релевантни закони кои се однесуваат на историските артефакти на дестинацијата (наслов, датум).</p> <p>Б. Докази/Евиденција за комуникација на релевантни закони до туристички претпријатија и посетители.</p> <p>В. Докази/Евиденција за спроведување на релевантни закони.</p>	
<p>В3 Нематеријално наследство</p> <p>Дестинацијата го поддржува славењето и заштитата на нематеријалното културно наследство, вклучувајќи локални традиции, уметност, музика, јазик, гастрономија и други аспекти на локалниот идентитет и препознатливост. Презентацијата, репликацијата и толкувањето на живата култура и традиција е чувствителна и почитувана, има за цел да ги вклучи и да им користи на локалните заедници, а на посетителите им обезбедува автентично и оригинално искуство.</p>	<p>А. Идентификација и попис на нематеријалното културно наследство.</p> <p>Б. Примери за славење и искуства од посетители на нематеријалното културно наследство (настани, карактеристични производи итн.)</p> <p>В. Докази за вклученост на локалните и домородните заедници во развој и нудење на искуства на посетители засновани на нематеријално културно наследство.</p> <p>Г. Повратна информација од посетителите и локалните заедници за нудењето на искуства поврзани со нематеријалното наследство.</p>	

<p>В4 Традиционален пристап</p> <p>Дестинацијата го следи, штити и, кога е потребно, го рехабилитира или обновува пристапот на локалната заедница до природните и културните локалитети.</p>	<p>A. Мониторинг на пристапноста до природните и културните локалитети за локалната заедница.</p> <p>B. Докази/Евиденција за соработка со локалната заедница во врска со традиционалниот пристап.</p> <p>B. Конкретна акција за заштита и / или рехабилитација на пристапот на локалната заедница.</p>	
<p>В5 Интелектуална сопственост</p> <p>Дестинацијата има систем кој овозможува да придонесе кон заштитата и зачувувањето на правата од интелектуална сопственост на заедниците и поединците.</p>	<p>A. Посочување на законите за интелектуална сопственост што се однесуваат на дестинацијата (наслов, датум).</p> <p>B. Информирање за правата од интелектуална сопственост со засегнатите страни во туризмот.</p> <p>B. Доказ дека правата од интелектуална сопственост се заштитени при развојот на културни искуства за посетителите.</p>	
<p>В(б) Посета на културни локалитети</p>		
<p>В6 Управување со посетители на културни локалитети</p> <p>Дестинацијата има систем за управување со посетители во и околу културните локалитети, кој ги зема предвид нивните карактеристики, капацитет и чувствителност и се обидува да го оптимизира протокот на посетители и да ги минимизира негативните влијанија. Упатствата за однесување на посетителите на чувствителните места и културни настани се ставаат на располагање на посетителите, тур-операторите и водичите пред посетата и за време на посетата.</p>	<p>A. Мониторинг на протокот на посетители и влијанието врз културните локалитети, со резултати споделени во рамки на целата дестинација.</p> <p>B. Евиденција на преземена акција за управување со влијанијата поврзани со туризмот во или околу културните локалитети.</p> <p>B. Постоене и дистрибуција на објавени насоки за однесување на посетителите на чувствителни локации и културни настани и периодично мониторирање на нивното почитување.</p> <p>Г. Кодекс на однесување за тур-оператори и туристички водичи и/или друга соработка со нив за управување со посетители на културни локалитети.</p>	

	Д. Обезбедување обука за водичи.	
<p>В7 Интерпретација на локалитетот</p> <p>Обезбеден е точен интерпретативен материјал што ги информира посетителите за значењето на културните и природните аспекти на местата/локалитетите што ги посетуваат. Информациите се културолошки соодветни, развиени во соработка во заедницата-домаќин и јасно се соопштуваат на јазици што се од важност за посетителите и жителите.</p>	<p>А. Обезбедување на информативен интерпретативен материјал на лице место и во формати кои се достапни пред пристигнувањето.</p> <p>Б. Докази дека интерпретативниот материјал е добро истражен и точен.</p> <p>В. Интерпретативен материјал, кој ја идентификува важноста и чувствителноста/деликатноста на локалитетот.</p> <p>Г. Докази/Евиденција за соработка на заедницата-домаќин при подготовка на релевантен интерпретативен материјал.</p> <p>Д. Интерпретативен материјал достапен на релевантните јазици.</p>	

ДЕЛ Г: Одржливост на животната средина

Г(а) Зачувување на природното наследство

Г1 Заштита на чувствителни околии

Дестинацијата има систем за мониторирање, мерење и реагирање на влијанијата на туризмот врз природното опкружување, зачувување на екосистемите, живеалиштата и видовите и спречување на воведување и ширење на инвазивни видови.

- А. Список на локалитети и ресурси на природното наследство, што укажува на видот, статусот на зачувување и ранливоста на истите.
- Б. Програми за зачувување на биодиверзитетот и природното наследство.
- В. Програми за искоренување и контрола на инвазивни видови.
- Г. Акција за идентификување, следење и ублажување на влијанијата од туризмот врз биодиверзитетот и природното наследство.
- Д. Механизми за користење приходи од туризам за поддршка на зачувувањето на природните ресурси.
- Ѓ. Комуникации со посетители и претпријатија за намалување на ширењето на неавтохтони видови.

Г2 Управување со посетители на природни локалитети

Дестинацијата има систем за управување со посетители во рамките на природните локалитети и околу нив. Тој ги зема предвид нивните карактеристики, капацитет и чувствителност и се обидува да го оптимизира протокот на посетители и да ги минимизира негативните влијанија. Насоки за однесување на посетителите на чувствителните локалитети им се ставаат на располагање на посетителите, на тур-операторите и на водичите пред и за време на посетата.

- А. Следење на протокот на посетителите и влијанието врз природните локалитети, со резултати споделени во рамките на целата дестинација.
- Б. Докази/Евиденција за преземена акција за управување и ублажување на влијанијата поврзани со туризмот во или околу природните локалитети.
- В. Постоене и дистрибуција на објавени насоки за однесување на посетителите на чувствителните локалитети и периодично следење на нивното почитување.

	<p>Г. Кодекс на практика за тур-оператори и туристички водичи и/или друга соработка со нив за управување со посетители на природните локалитети.</p> <p>Д. Соработка со локалните тела за конзервација со цел да се идентификуваат ризиците по животната средина поврзани со туризмот и соодветните мерки за нивно намалување.</p> <p>Ѓ. Обезбедување на обука за водичи.</p>	
<p>Г3 Интеракција со див животински свет</p> <p>Дестинацијата има систем за да обезбеди усогласеност со локалните, националните и меѓународните закони и стандарди за интеракции со диви животни.</p> <p>Интеракциите со диви животни кои слободно се движат, земајќи ги предвид кумулативните влијанија, се неинвазивни и одговорно менаџирани за да се избегнат несакани влијанија врз засегнатите животни и врз одржливоста и однесувањето на популациите во дивината.</p>	<p>А. Посочување (наслов, датум) на меѓународните, националните и локалните закони што се применуваат во дестинацијата во врска со интеракцијата со дивиот животински свет.</p> <p>Б. Усвојување на меѓународните стандарди за набљудување на див животински свет и за морски, и за копнени видови.</p> <p>В. Дистрибуција на кодекс на практика за интеракција со дивиот животински свет, вклучително и набљудување, што ги рефлектира меѓународните стандарди.</p> <p>Г. Систем за проверка на почитувањето на прописите и кодексот на практика меѓу туристичките операции.</p> <p>Д. Активности за мониторинг/следење на благосостојбата на дивиот животински свет и минимизирање на вознемирувањето на локации каде што се случуваат интеракции.</p> <p>Ѓ. Обезбедување на информации за посетителите за штетната интеракција со дивиот животински свет, како што се допирање и хранење.</p>	

<p>Г4 Експлоатација на видови и благосостојба на животните</p> <p>Дестинацијата има систем кој осигурува почитување на локалните, националните и меѓународните закони и стандарди што бараат да се обезбеди благосостојба на животните и зачувување на видовите (животни, растенија и сите живи организми). Ова вклучува берење или заловување, трговија, изложување и продажба на видови на диви животни и нивни производи. Ниту еден вид диво животно не е стекнато, одгледувано или заробено, освен од овластени и соодветно опремени лица и за соодветно регулирани активности. Вдомувањето, грижата и постапувањето со сите диви и домашни животни ги исполнува највисоките стандарди за благосостојба на животните.</p>	<p>А. Посочување (назив, датум) на посебни меѓународни, национални и локални закони, стандарди и насоки за благосостојба на животните и зачувувањето на видовите што се применуваат на дестинацијата.</p> <p>Б. Известување за закони, стандарди и упатства до туристички претпријатија и водичи.</p> <p>В. Систем за проверка на условите на заробените диви и домашни животни, вклучително и нивното сместување и постапувањето со нив.</p> <p>Г. Лиценцирање и проверка на квалификациите на персоналот одговорен за заробениот животински свет.</p> <p>Д. Акција за промовирање на Конвенцијата за меѓународна трговија со загрозувани видови (CITES - Convention on International Trade in Endangered Species) во туристичкиот сектор и осигурување дека истата се почитува.</p> <p>Ѓ. Обезбедување на информации на посетителите за избегнување на трговија со загрозувани видови, на пр. при набавка на сувенири добиени од загрозувани видови на диви животни, кои се пријавени од страна на IUCN или CITES.</p> <p>Е. Спроведување на законите за да се осигури дека секоја ловна активност е дел од научно заснован, правилно управуван и строго спроведен пристап кон зачувување.</p>	
<p><u>Г(б) Управување со ресурси</u></p>		
<p>Г5 Заштеда на енергија</p> <p>Дестинацијата има дефинирани цели за намалување на потрошувачката на енергија, подобрување на ефикасноста од нејзината употреба, како и зголемување на употребата на обновлива енергија. Дестинацијата има систем што ги охрабрува</p>	<p>А. Целите за потрошувачка на енергија се објавуваат и промовираат.</p> <p>Б. Програма за зголемување на енергетската ефикасност - на пр. промовирање и поддршка во поставување на фасадна изолација.</p>	

<p>претпријатијата да го мерат, следат, намалуваат и јавно да го пријавуваат својот придонес кон овие цели.</p>	<p>В. Инвестиции во обновлива енергија и нивниот удел во вкупното снабдување/ потрошувачка.</p> <p>Г. Поддршка и мерки за поттикнување за мониторинг и намалување на енергијата од страна на претпријатијата.</p>	
<p>Г6 Управување со вода</p> <p>Дестинацијата ги охрабрува претпријатијата да мерат, следат, јавно известуваат и управуваат со употребата на вода. Водниот ризик во дестинацијата се проценува и документира. Во случај на висок воден ризик, се идентификуваат цели за управување со водите и истите активно се следат со претпријатијата, за да се осигура дека употребата во туризмот не е во спротивност со потребите на локалните заедници и екосистеми.</p>	<p>А. Обезбедување насоки и поддршка за мониторирање и намалување на употребата на вода од страна на претпријатијата.</p> <p>Б. Програма за редовна проценка на водниот ризик.</p> <p>В. Поставување, објавување и спроведување на целите за управување со водите, каде водниот ризик е оценет како висок.</p> <p>Г. Следење и контрола на изворите и количината на вода што се користи за туристички цели и ефектите врз локалните заедници и екосистемите. Промоција и проверка на придржувањето кон целите од страна на туристичките претпријатија.</p> <p>Д. Информации за посетители за водниот ризик и минимизирање на употребата на вода.</p>	
<p>Г7 Квалитет на вода</p> <p>Дестинацијата го следи квалитетот на водата за пиење, за рекреативни и еколошки цели со употреба на стандарди за квалитет. Резултатите од мониторингот се јавно достапни, а дестинацијата има систем кој ѝ овозможува да реагира навремено на проблемите со квалитетот на водата.</p>	<p>А. Програма за мониторинг на квалитетот на вода.</p> <p>Б. Постоене на податоци и извештаи за квалитетот на водата.</p> <p>В. Следење на водата за капење, со сертификација и идентификација на местата кои ги достигнуваат поставените стандарди.</p> <p>Г. Докази/Евиденција за преземени активности за подобрување на квалитетот на водата.</p> <p>Д. Информации за посетителите за квалитетот на локалната вода за пиење, за да се поттикне употребата на истата како алтернатива на флаширана вода.</p>	

<u>Г(в) Управување со отпад и емисии</u>		
<p>Г8 Отпадни води</p> <p>Дестинацијата има ставено во сила јасни упатства за поставување, одржување и тестирање на испусти од септички јами и системи за третман на отпадни води. Дестинацијата осигурува дека отпадот правилно се третира и повторно се употребува или се испушта безбедно без негативно влијание врз локалното население и околината.</p>	<p>А. Писмени насоки и прописи за третман на отпадни води.</p> <p>Б. Систем за спроведување на насоки кај претпријатијата.</p> <p>В. Следење / тестирање на испуштена отпадна вода.</p> <p>Г. Обезбедување на одржливи општински системи за третман на вода, за употреба од страна на туризмот, каде што тоа е практично и соодветно.</p>	
<p>Г9 Цврст отпад</p> <p>Дестинацијата мониторира и известува за нејзиното создавање отпад и поставува цели за намалување на отпадот. Се осигурува дека цврстиот отпад е соодветно третиран и пренасочен од депонијата, со обезбедување на систем за собирање и рециклирање, кој ефикасно го одделува отпадот според типот. Дестинацијата ги охрабрува претпријатијата да избегнуваат, намалуваат, да ре-употребуваат и да го рециклираат цврстиот отпад, вклучително и отпадот од храна. Се презема акција за елиминирање или намалување на еднократните производи, особено пластика. Секој преостанат цврст отпад што не е повторно употребен или рециклиран, се отстранува безбедно и одржливо.</p>	<p>А. Програма за мониторирање на отпад, со објавени резултати и цели.</p> <p>Б. Координирана кампања/совет/поддршка со туристичките претпријатија за управување со отпад, вклучително и отпад од храна.</p> <p>В. Кампања за намалување/елиминација на предмети со еднократна употреба, особено пластика.</p> <p>Г. Програма за управување со отпад за јавни канцеларии и објекти.</p> <p>Д. Обезбедување на систем за собирање и рециклирање, со најмалку четири класи (т.е. органски, хартија, метал, стакло и пластика).</p> <p>Ѓ. Обезбедување одржлив систем за отстранување на преостанат отпад.</p> <p>Е. Кампања за елиминирање на фрлање на отпадоци, вклучително и од посетителите, и одржување на јавните простори чисти.</p> <p>Ж. Соодветни канти за сепарирано отстранување на отпадот.</p>	

<p>Г10 Емисиите на стакленички гасови и ублажување на климатските промени</p> <p>Дестинацијата има за цел да ги намали емисиите на стакленички гасови и спроведува и известува за политики и активности за нивно ублажување. Претпријатијата се охрабруваат да ги мерат, следат, намалуваат или минимизираат, јавно да известуваат и да ги ублажат емисиите на стакленички гасови од сите аспекти на нивното работење (вклучително и од добавувачите и давателите на услуги). Се охрабрува компензирање на останатите емисии.</p>	<ul style="list-style-type: none"> А. Објавена/поставена цел за процент на намалување на емисиите до одреден датум. Б. Годишен извештај за климата, вклучително и активности за мониторирање и ублажување. В. Поддржана кампања или друг ангажман со туристички претпријатија за намалување и ублажување на емисиите. Г. Акција за намалување на емисиите од работењето на јавниот сектор. Д. Информации за претпријатија и посетители за програми за компензација кои ги исполнуваат признатите стандарди. 	
<p>Г11 Транспорт со ниски влијанија</p> <p>Дестинацијата има за цел намалување на емисиите од транспорт до дестинацијата и во рамките на дестинација. Се бара зголемување на употребата на одржливи возила со ниски емисии, одржлив јавен превоз и активно патување (на пр. одење и возење велосипед) со цел да се намали придонесот на туризмот во загадувањето на воздухот, метежот и климатските промени.</p>	<ul style="list-style-type: none"> А. Инвестиции во поодржлива транспортна инфраструктура, вклучително и јавен превоз и возила со ниски емисии. Б. Информации што се промовираат на посетителите за алтернативните опции за транспорт до и во рамките на дестинацијата. В. Податоци за употреба на алтернативни видови на транспорт од страна на посетителите. Г. Унапредување и промоција на можностите за велосипедизам и пешачење. Д. Приоретизирање на пазарите на посетители достапни по кратки и поодржливи опции за транспорт. Ѓ. Јавниот сектор и претпријатијата за туризам во нивните активности го приоретизираат транспортот со ниски влијанија. 	

<p>Г12 Загадување од светлина и бучава</p> <p>Дестинацијата има насоки и регулативи за да се минимизира загадувањето од светлина и бучава. Дестинацијата ги охрабрува претпријатијата да ги следат овие упатства и регулативи.</p>	<p>А. Упатство за загадување од светлина и бучава - издадено и промовирано на туристичките претпријатија.</p> <p>Б. Идентификација и мониторирање на потенцијалните извори на загадување со бучава и светлината поврзани со туризмот.</p> <p>В. Механизми за да им се овозможи на жителите да пријават бучава и светлосно загадување, со последователни реакции.</p>	
---	--	---